

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1996
FORFATTER:	John Helt Green
TITEL:	Kgl. Tolder og borgmester i Kolding Hans Pedersen.
KORT RESUME:	Tolder fra ca.1677, borgmester 1691-96 og 1707-24.

Kgl. tolder og borgmester i Kolding Hans Pedersen

Af John Helt Green

Hans Pedersen, der var født i 1637, var borgmester i Kolding i to omgange – første gang fra 1691-1696, anden gang fra 1707-1724. I den mellemliggende periode var Niels Baltersen borgmester i Kolding, men der var så meget rod i hans embedsførelse, at Hans Pedersen påtog sig at blive borgmester endnu engang. Han havde til gengæld orden i sagerne og forblev som borgmester i byen indtil sin død som 87-årig i 1724 – det sidste år dog med hjælp fra en »vicarius«, den senere borgmester Jens Riis, der til gengæld fik lovning på at blive borgmester efter ham.

Hvor Hans Pedersen stammede fra, vides ikke. Måske fra Åbenrå. I juli 1671 omtales som fadder for Jørgen Hansen Skrædders datter Anne Cathrine en »Hans Pedersen hos tolderen«. Tidligere samme år var der i januar omtale af en »Hans Pedersen Aabenraa« som fadder for Johan Povelssens søn Jens. Fadder ved denne dåb var også Henrich Niemand tolder. Det var ham, Hans Pedersen efterfulgte som tolder. Henrich Niemann døde i juni 1677, og Hans Pedersen nævnes i januar 1678 som kgl. tolder.

Her skal ikke fortælles om Hans Pedersens gerninger som tolder og borgmester, men om hans hustru, børn og bekendtskabskreds især som beskrevet i Koldings kirkebøger.

Hans Pedersen blev i 1677 – han var på dette tidspunkt måske allerede udnævnt til tolder – gift med Margareta Catharina Kurtz (Curtz). Hvor-

når Hans Pedersen kom til Kolding, vides ikke. Han var ca. 40 år, da han blev gift. Hvor gammel hans kone var, vides heller ikke, men hun må have været noget yngre, da de nåede at få 12 børn i årene mellem 1681 og 1701, og hun døde først i 1730. Efternavnet antyder, at hun var af tysk afstamning.

I anledning af deres bryllup blev der trykt en bryllupsvisе forfattet af Christen Borch. Visen opbevares på Det Kongelige Bibliotek.

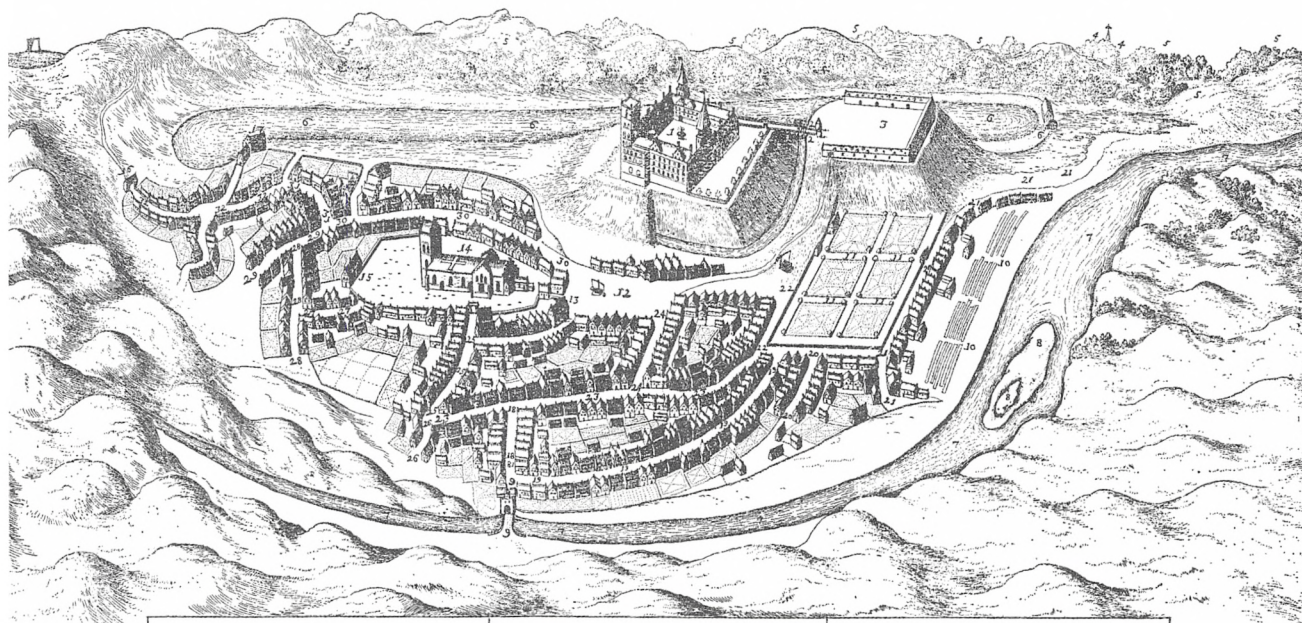
Hans Pedersen og hans kone blev gamle og samlede en betydelig formue, hvilket fremgår af Hans Pedersens skifte fra 1724. Deres børn blev alle godt gift. Mens P. Eliassen kun kender fem børn, har jeg i kirkebøgerne fundet 12 børn.

Den ældste datter Marie, født i 1681, blev båret over dåben i 1681 af generalinde Anne Sophie Reichow Rantzau fra Koldinghus Slot (måske gift med generalmajor Ditlef Rantzau, der døde i 1684). Hun blev i 1695 gift med sognepræsten i Nr. og Sdr. Bork, Ancher Sørensen Anchersen med hvem hun fik 13 børn. Efter hans død giftede hun sig med hans eftermand i embedet Lauge Pedersen, der var søn af købmand og konsumtionsforpagter i Kolding Peder Laugesen.

Den to år yngre søster Gunnel Sophie, født 1683, blev også ved dåben båret af generalinde Anne Sophie Raichow Rantzau. Blandt fadderne var en major »under Wedells regiment« og amtskriverens kone. Gunnel Sophie blev i 1697 gift

Rofding COLDINGA

- 1. Kolding Slit.
- 2. Voldgraven.
- 3. Skulpsanden.
- 4. Brandsteng Skov.
- 5. Dyrtogten.
- 6. Sien og Hellen ved enden af Sien.
- 7. Færden till Byen.
- 8. Smør-bakken.
- 9. Kolding-bro og Sinder Port.
- 10. Plog-bakken.
- 11. Skole-hjænen.

- 12. Træst.
- 13. Raadhusst.
- 14. St. Nicolaj Kirke.
- 15. Skolen.
- 16. Nørre Port.
- 17. Højst.
- 18. Port-gade.
- 19. Biskops-gade.
- 20. Færre-gade.
- 21. Klostret.
- 22. Gade bag Slit.

- 23. Rendsbønen.
- 24. Østergade.
- 25. Vestergade.
- 26. Døds-hul.
- 27. Skole-gade.
- 28. Sive-gade.
- 29. Præst-gaard.
- 30. Nørre Træst.
- 31. Løvs-bryg.
- 32. Løvs-bryg.

med sognepræsten i Vejle, Jeremias Hansen Wulff, hvis familie stammede fra Kolding.

Den ældste søn Poul, født 1684, kunne efter datidens skik være opkaldt efter sin morfar, der så kunne være Poul Kurtz, der var kongelig guldsmed 1665-1676 og lavede Frederik III's kongekrone. Pouls faddere var bl.a. amtsskriveren og toldinspektøren i Kolding.

Den anden søn, Peder, fødtes i 1685. Amtmand Schwartz' hustru bar ham over dåben, og faddere var bl.a. amtmanden selv og amtsskriver Henrich Hansen. Peder Hansen blev kgl. tolder i Kolding efter faderen. 1709 måtte han stå åbenbar skrifte i kirken, da han havde fået et barn uden for ægteskab. I 1711 blev han lovformeligt gift med en datter af rådmanden i Kolding, Niels Petersen. Hun døde barnløs to år senere, og derefter blev han gift med Kirsten Pedersdatter Laugesen, der var datter af købmand og konsumtionsforpagter Peder Laugesen. De fik fire børn sammen. Da Peder Hansen døde, viste boet gode aktiver. Hans ejendom på hjørnet af Østergade og Helligkorsgade blev vurderet til 600 rigsdaler, og kongen skyldte ham 660 daler.

Amtmandfamilien må have været nære venner af Hans Pedersen. Amtmand Schwartz' kone er også omtalt ved de næste fire børns dåbs-handlinger: Den tredje dreng blev som den første også kaldt Poul. Han kaldte sig siden Poul Hansen Kurtz og blev sognepræst i Darum og Bramminge og oldefar til Steen Steensen Blicher. 6. barn var Charlotte, 7. barn Hans og 8. barn Charlott-Amalia. Charlott-Amalia blev i 1708 gift med sognepræsten i Harte-Bramdrup, Eskild Nielsen Busch, som i 1714 flyttede til embedet i Vejle og Hornstrup. Efter hans død blev hun gift med hans eftermand i embedet, Mou-

ritz Mouritzen Høyer.

Det 9. barn, Friederich, havde som faddere kaptajn Christian von Würkern, rektor Ancher Sørensen, postmester Hans Lund og den nye amtmands kone, Anne Rabe. Friederich afsluttede teologisk eksamen i 1715, blev i 1720 hører (lærer) ved Kolding Skole og var fra 1721 til sin død i 1760 sognepræst i Sønder Vissing og Voerladegård. Han blev gift med Karen Hansdatter Bruun, der var datter af købmand og rådmand i Kolding Hans Hansen Bruun og Kirsten Pedersdatter Laugesen.

Blandt fadderne til de tre yngste børn Othmar Christopher, født 1698, Gundel Sophia, født 1700, og Hans, født 1701, sås apoteker Bendix Thode, rektor Andreas Lunde, amtmand Woyda og regimentsskriver Jens Ducke.

En gennemgang af Kolding Kirkes kirkebøger frem til 1712 viser, at Hans Pedersen og hans kone også var populære som faddere. De har stået faddere henholdsvis 38 og 50 gange. Hertil kommer, at de også optrådte ved kirkelige handlinger i Koldings nabosogne. Det var almindeligt, at man søgte at få byens fornemme folk – og hertil må Hans Pedersen og hans kone regnes – til at medvirke, både af hensyn til den prestige, der var forbundet med det, og ønsket om gode gaver.

I 1719 betalte Hans Pedersen 100 rigsdaler i »krigsstyr«. Krigsstyren udgjorde 2 % af formuen. Han erklærer, at »alle hans samlede midler i jorder, huse, grunde, prioriteter, skibspapirer, vekslers, panteforskrivninger medregnet, så sandt hjælpe mig Gud« var lagt til grund for hans skattebetaling. Han har haft mange forskellige projekter i gang og efter dette en formue på 5000 rigsdaler.

I 1723, da Hans Pedersen var 86 år og i 66 år havde tjent i »adskillige bestillinger«, søgte han kongen om at måtte få en vikar til tolderembedet på grund af alder og svagelighed. Der var dog kun en, der ville påtage sig embedet, der var så lille, at det ikke kunne ernære en mand. Det var postmester og kontrollør Jens Riis, men kun, hvis han fik lovning på at fortsætte efter Hans Pedersens død. Hans Pedersen mente, at det ville være til gavn for byen, hvis disse tre embeder blev forenet. Det blev da også resultatet, og Jens Riis blev også borgmester.

Ved skiftet efter borgmester Hans Pedersen var der til arvingerne – efter at gælden var betalt – 2349 rigsdaler. Han havde også en lille bogsamling, der viser, at han var en belæst mand efter tidens forhold. Han ejede både Saxos og Arild Huitfeldts Danmarkshistorier og enkelte latinske bøger.

Hans hus og gård med have og lysthus på Rendebanen med tilhørende markjord på Koldingbjerg blev sat på auktion og solgt for 600 rdl, 1 mark til Lars Borch.

Kilder:

Kolding Kirkebog 1635-1712.

P. Eliassen: Borgmester Hans Pedersens bryllupsviser, Vejle Amts Årbøger 1915.

P. Eliassen: To Koldingborgmestre, Vejle Amts Årbøger 1911.

Frovin Jørgensen: Byrådsbogen 1969/70.

Kolding Byfoged. Skifteprotokol 1700-1725, f.356b.